

Utprøvende behandling ved mistanke om bivirkninger fra amalgam:

Færre deltakere enn ventet

Leder av Bivirkningsgruppen for odontologiske biomaterialer, Lars Björkman, er overrasket over manglende interesse for et prosjekt der pasienter med langvarige helseplager de selv mener har sammenheng med amalgam, er invitert til å få behandling og økonomisk støtte til utskifting av amalgamfyllinger.

Så langt har vi mottatt søknad om å være med fra cirka 30 pasienter. I tillegg har vi fått noen forespørsler via epost og telefon. Med bakgrunn i en spørreundersøkelse blant Tannlegeforeningens medlemmer som ble gjennomført i 2011 regnet vi med å få et betydelig høyere antall søknader, sier koordinator for prosjektet, Lars Björkman i Bivirkningsgruppen ved Uni Research Helse i Bergen, som legger til at det fortsatt er mulig å melde seg som pasient i prosjektet. De vil ta med pasienter også utover i 2015 for å nå målet om 179 deltakere. De som vil være med sender en søknad om dette med uttalelse fra sin fastlege og tannlege. Mer informasjon om søknadsprosedyren og prosjektet finnes på www.uni.no/helse/amalgam.

Spørreundersøkelsen han viser til blant NTFs medlemmer ble sendt på epost til 995 medlemmer av foreningen i juni 2011, og ble besvart av 386 personer, det vil si 36 prosent. Av de som svarte oppga 57 prosent at en eller flere pasienter de hadde hatt til undersøkelse det siste året hadde uttrykt ønske om å få byttet ut amalgamfyllinger på grunn av helseplager. 11 prosent av de som svarte oppga at flere enn ti pasienter hadde uttrykt slikt ønske.

De første pasientene ble med i prosjektet mot slutten av 2013.

Ina C. Knivsberg ser det som sin plikt å hjelpe pasienter som mener de kan ha langvarige helseplager som følge av amalgamfyllinger. Foto: Paul Reeve Moller.

Stor betydning for pasienten

Tannlege Ina C. Knivsberg i Stavanger sier hun er glad for at Helsedirektoratet har iverksatt dette prosjektet som vil kunne avdekke om enkelte pasienters helseplager eller orale manifestasjoner kan ha sammenheng med sensitivitet for amalgam og kvikksølv.

– De aller fleste tannleger møter pasienter som mener at de er hypersensitive for dentale restaureringsmaterialer. Noen er mer opptatt av at eksponering av tungmetaller kan gi helseplager generelt og lokalt. En del av disse pasientene har i mange år prøvd å bli hørt og forstått. De har ofte søkt alternative behandlinger for diagnosesett

ing og har betalt tannbehandling selv for utskifting av amalgamfyllin-

ger. I tillegg foreligger det en rekke alternative anbefalinger for hva man skal gjøre for å begrense omfanget av hypersensitivitet.

Noe av problemet er at de plagene man finner hos disse pasientene er vanskelige å knytte direkte til type fylling, antall fyllinger og hvor lenge fyllingen(e) har vært i munnen til pasienten, fordi symptomene som pasienten beskriver ikke objektivt kan knyttes til kvikksølvforgiftning. Man har vanskelig kunnet si at pasienten ikke har utviklet sine plager av annet etiologisk opphav, da plagene ofte er generalisert som hodepine, leddsmerter, konsentrasjonsvansker og søvnproblemer, sammen med en rekke andre symptomer på sykdommer.

Knivsberg har hatt én pasient til behandling i det aktuelle prosjektet.

- Hva er denne pasientens plager, og hvordan kom han eller hun med i prosjektet?

- Min pasient har omfattende helseplager med hjerte-karsykdom, høyt

blodtrykk, hjerteinfarkt, cyster i livmor, muskelspenninger, synsforstyrrelse, rennende nese og øyne, magesmerter, brystmerter og udefinerte smerter i ekstremiteter, reumatisk sykdom og i tillegg områder med udefinert rubor i tannkjøttet, fissurert tunge med røde

ømme områder og gingivitt. Pasienten er ellers ikke-røyker og 62 år gammel.

Hun har i mange år ment at hun både gjennom jobb og ved sine amalgamfyllinger har fått helseplager som direkte kan relateres.

Utpøvende behandling ved mistanke om bivirkninger fra amalgam

Pasienter med langvarige helseplager de selv mener har sammenheng med sine amalgamfyllinger kan få delta i et prosjekt med utpøvende behandling. I prosjektet får pasientene økonomisk støtte til utskiftning av sine amalgamfyllinger.

Prosjektet gjennomføres på oppdrag av Helsedirektoratet og målet med prosjektet er å få mer kunnskap om eventuelle forandringer av helseplager etter utskiftning av amalgamfyllinger.

Deltakerne får oppfølging 1 år og 5 år etter utskiftning. Oppfølging innebærer blodprøvetaking, utfylling av spørreskjema, kontroll hos tannlege og lege etter avsluttet behandling.

Alle deltakere må, før de søker om å få være med i prosjektet, utredes for sine helseplager av sin fastlege og tannlege.

For å få delta må pasienten

- være mellom 20 og 70 år og permanent bosatt i Norge
- ha konsultert fastlege for helseplager som han eller hun selv knytter til sine amalgamfyllinger. Helseplagene skal ha hatt en varighet av minst tre måneder.
- ha minst én amalgamfylling
- ønske å få alle amalgamfyllingene erstattet med andre tannfyllingsmaterialer
- ha blitt utredet av lege og tannlege etter gjeldende retningslinjer
- ikke ha alvorlig sykdom (kreftsykdom, alvorlig sykdom i hjerte-kar, eller nervesystem eller alvorlig psykiatrisk sykdom eller livstruende sykdom)

I tillegg skal:

- diagnostiserte sykdommer være adekvat behandlet
- tannlege og fastlege vurdere at det ikke er betydelig risiko for at pasientens helsetilstand forverres ved deltakelse i prosjektet
- det heller ikke være betydelig risiko for behandlingskomplikasjoner (for eksempel at en tann må trekkes eller at det er stor sannsynlighet for at tenner må rotfylles)
- pasienten ikke amme, være gravid eller planlegge å bli gravid

Pasienten betaler selv for

- Undersøkelser hos tannlege og lege for søknad om deltakelse.
- Utgifter i forbindelse med kostnadsoverslag for tannbehandlingen.
- Egenandeler og eventuelle ekstrautgifter (porto etc.).
- Reiseutgifter til alle besøk hos fastlege og behandlende tannlege.
- Utgifter til eventuell tannbehandling utover godkjent kostnadsforslag.

Prosjektet betaler utgifter til

- All tannbehandling som omfattes av godkjent kostnadsoverslag.
- Reiseutgifter i forbindelse med kontroll hos tannlege etter avsluttet tannbehandling / -amalgamutskiftning.
- Blodprøver og legekontroll før og etter gjennomført tannbehandling.

- Hva har du gjort så langt, med denne pasienten?

- Innledningsvis har vi fremlagt dokumentasjon på hvilke fyllinger som foreligger og hvilke behandlingsalternativer det er knyttet til utskiftning. Dette er sendt inn som søknad om å være med i prosjektet, sammen med studiemodeller, røntgen, kliniske bilder og kostnadsoverslag. I tillegg fulgte min beskrivelse av pasientens anamnese, og en uttalelse som bekreftet dette fra pasientens fastlege.

Etter hver behandling føres en logg i valg av materialer for tannlegen sin del og andre observasjoner som stort sett er tilsvarende vår journal.

Pasienten rapporterer også i egen logg hva som er gjort, og om hun har tatt kosttilskudd, og eventuelle andre ting som hun har opplevd som kan knyttes til reaksjoner eller behandling.

Dette er et arbeid som tar liten tid etter hver behandling og som er en fin gjennomgang med pasienten.

Til nå har vi skiftet ut fyllinger i en kvadrant med kroner.

- Hva tenker du om dette prosjektet og verdien det har for din pasient å være med i det?

- Jeg tenker at jeg er privilegert som får være med på dette sammen med pasienten.

Jeg har sikkert flere pasienter som jeg kunne valgt ut til å delta i prosjektet, og mener egentlig at vi som tannle-

Lars Björkman vil at flere pasienter som mener de har helseplager som følge av amalgam blir med i prosjektet der de kan få dekket utgiftene til utskiftning av amalgamfyllinger. Foto: Kristin Aksnes.

ger har ansvar, også i privatpraksis, for at vi bistår for å komme oss videre og bidra til forskning som kommer pasientene våre til gode. Dette er tannlegens samfunnsplikt på et vis.

- Min pasient forteller at hun er ekstremt takknemlig for at jeg har bedt om at vi kan være med i dette prosjektet fordi hun for første gang etter mange år opplever at noen tar henne alvorlig.

Jeg, som alle andre tannleger, opplever sikkert at de aller fleste pasientene våre har bitt godt fra seg gjennom mange år med sine amalgamfyllinger. Vi og pasientene våre opplever antagelig også at som med alt annet man bruker daglig, er fyllingene utsatt, og at de etter hvert vil kreve utskiftninger.

Når noen da ikke faller inn i denne kategorien, men opplever at det er reaksjoner i tannkjøtt og slimhinner som ikke kan forklares, eller sårhet og sensitivitet for matvarer, drikke og tannpleiemidler eller andre former for reaksjoner, er det vår plikt som behandlere å lete etter opphavet for dette.

- Hva lærer du, eller får du ut av å være med i prosjektet?

- Dette er repetisjon, bevisstgjøring og kvalitetssikring rundt rutiner i alle i deler av en behandling. Dette gjelder både behandlingsplanlegging, kommunikasjon med pasienten og innad på klinikken og ikke minst mot andre kollegaer lokalt, og ved universitetet. Jeg har vært så heldig å være i dialog med koordinator for prosjektet og fikk en oppklarende og god dialog knyttet til noe jeg lurte på.

Dette er virkelig et prosjekt som jeg anbefaler alle kollegaer å delta i, for forskningen sin del, men først og fremst for pasientene våre. De blir tatt alvorlig og får sine amalgamfyllinger skiftet ut, og eventuelle konsekvenser blir kartlagt.

I vår hverdag utgjør det ikke noe ekstraarbeid, og for de menneskene det gjelder kan det bety store forskjeller i livskvaliteten.

Full kontroll

Etter at pasienten har vært til behandling hos tannlegen skal det utføres kontroll av en av prosjektets kontrolltannleger. Bernt Vidar Vagle i Sandnes er tilknyttet prosjektet som kontrolltannlege.

– Hva innebærer det å være kontrolltannlege?

– Kontrolltannlegene skal kvalitets sikre behandlingen som er utført, og dette gjøres ved ekstra kontroll etter at behandlingen er avsluttet. Dette skal øke tryggheten for pasientene. Kontrolltannlegen tar ikke nye røntgen, men etterser at utskiftingen er blitt foretatt i henhold til det som er godkjent. Det blir spurt om behandlingen er gått bra, om det har vært komplikasjoner eller symptomer i forbindelse med behandlingen. Klinisk kontrolleres det også for approssimalkontakter, smerte eller ising ved påbitt eller tegn på materialreaksjoner i munnslimhinne.

– Hvilke plager har du fått inntrykk av at disse pasientene har og hvilken hjelp og nytte tror du pasientene kan ha av å være med i dette prosjektet?

Bernt Vidar Vagle er kontrolltannlege i prosjektet. Foto: Kristin Aksnes.

– Pasientene har sammensatte plager der kroniske smertetilstander eller lidelser er fremtredende – uten at det kan forklares ut fra annen sykdom.

Pasientene får anledning til å delta i en vitenskapelig langtidsstudie der deres helseplager vurderes i forhold til amalgam, og hvordan utviklingen er etter at fyllingene er fjernet. Dette kan i et større perspektiv gi økt kunnskap

om årsakssammenheng mellom amalgam og disse pasientenes helseplager.

– Hva ser du av fordeler for tannlegene ved å kunne tilby pasienter deltakelse i prosjektet?

– Vi tannleger er vant til å gjøre det beste for våre pasienter. Dersom noen oppsøker oss for å vurdere helseplager opp mot eksponering av amalgam kan vi gjennom samarbeid med deres fastlege gi dem et godt behandlingstilbud der de utredes i en vitenskapelig studie. Det er viktig at både fastleger og tannleger kjenner til dette prosjektet og kan gi et utredningstilbud til pasienter som mener de kan ha amalgamrelaterte helseplager.

– Hva tenker du årsaken er til at det er lavere deltakelse enn forventet?

– Prosjektet er ikke hatt noen markedsføring mot pasientene – naturlig nok. Prosjektet burde imidlertid vært bedre kommunisert til landets tannleger og fastleger slik at de kan selektere pasienter som har plager som assosieres med amalgam.

Det understrekes at tannlegene og legene gjennom dette prosjektet ikke gir lovnader om tilfriskning, men et ordentlig utredningstilbud til disse pasientene, avslutter Vagle.

Ellen Beate Dyvi